Lietas Nr. A420628311
Lietas arhīva Nr. AA43-2322-15/14

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2015.gada 29.jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente L.Vīnkalna, tiesneses A.Kovaļevska un K.Krastiņa

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „VG Beheer Latvia" pieteikumu par Rīgas domes 2011.gada 16.septembra lēmuma Nr.1-43/RD-11-3078-nd atcelšanu, sakarā ar SIA „VG Beheer Latvia" apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 11.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas domes (turpmāk – atbildētāja) 2011.gada 16.septembra lēmumu Nr.1-43/RD-11-3078-nd (turpmāk – Lēmums) atstāts negrozīts Rīgas domes Apstādījumu saglabāšanas komisijas (turpmāk – Komisija) 2011.gada 11.jūlija lēmums (sēdes protokols Nr.14, 1.1.1.§), ar ko SIA „VG Beheer Latvia" (turpmāk – pieteicēja) uzlikts pienākums samaksāt zaudējumu atlīdzību Ls 38 480 apmērā par dabas daudzveidības samazināšanu par patvaļīgi nocirstajiem kokiem /adrese/, Rīgā (turpmāk – Zemesgabals).

Lēmumā norādīts, ka 2011.gada 21.jūnijā, apsekojot Zemesgabalu, tika konstatēts, ka bez Komisijas lēmuma saņemšanas pagalmā starp pirmo un otro māju 2011.gada jūnijā tika nocirsti 12 koki un apmēram 2008.gadā tika nocirsti 6 koki. Tādējādi kopā zaudējumu atlīdzība par patvaļīgi nocirstajiem kokiem ir Ls 38 480. Zemesgabals atrodas UNESCO pasaules mantojuma sarakstā iekļautajā Rīgas vēsturiskajā centrā, un, ja nav noskaidrota persona, kura veikusi patvaļīgu koku ciršanu vai koku bojāšanu, tad zaudējuma atlīdzināšanas pienākumu uzliek zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam, kas šajā gadījumā ir pieteicēja.

[2] 2011.gada 20.oktobrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas pieteikums par Lēmuma atcelšanu. Pieteikums citastarp pamatots šādi.

Zaudējumu aprēķināšanā Komisija ir piemērojusi ne tikai atrašanās vietas (UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā iekļautais Rīgas vēsturiskais centrs) koeficientu K_{av}, kas ir 4, bet arī koeficientu K_{cx} par patvaļīgu koku ciršanu, kas konkrētajā gadījumā ir 5.

Koeficienta 5 piemērošanai patvaļīgas koku ciršanas gadījumā ir soda raksturs. Proti, ja saskaņā ar Rīgas domes 2010.gada 30.marta saistošo noteikumu Nr.62 „Rīgas pilsētas apstādījumu uzturēšanas un aizsardzības noteikumi" (turpmāk – Saistošie noteikumi) prasībām aprēķinātie zaudējumi ir kompensācija par dabas daudzveidības samazināšanu, kas pēc šajos noteikumos noteiktās zaudējumu aprēķināšanas kārtības ir saistīti ar radīto mantisko samazinājumu (nocirsto koku vērtību), tad koeficienta piemērošanai patvaļīgas koku ciršanas gadījumā nav nekādas saistības ar dabai nodarītā kaitējuma mantisko novērtējumu.

Likumdevējs Meža likumā ir ietvēris deleģējumu pašvaldībai vienīgi noteikt zaudējumu aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību, taču nav piešķīris pašvaldībai tiesības papildus zaudējumu atlīdzības piedziņai lemt arī par soda sankciju piemērošanu.

Zemesgabala apsaimniekotājs vairākkārt, jau kopš 2009.gada vidus, ir sastādījis apsekošanas aktus, kuros konstatēts, ka Zemesgabalā esošo koku zari ir aplauzti un ir tikuši zāģēti koki. Tā kā uz Zemesgabala esošajā ēkā ir malkas apkure, apsaimniekotājs pieļāva, ka koku bojāšanā ir vainojami namīpašuma iedzīvotāji, kas pagalmā augošos kokus izmanto apkurei. Apsaimniekotājs ir arī sūtījis attiecīgas pretenzijas iedzīvotājiem.

Aprēķinot zaudējumu atlīdzības apmēru, Komisija ņēma vērā, ka koki ir tikuši izcirsti patvaļīgi, un aprēķinātajai zaudējumu summai tika piemērots korekcijas koeficients 5, tādējādi faktiski aprēķināto zaudējumu summu Ls 7696 nepamatoti palielinot līdz Ls 38 480.

[3] Paskaidrojumos Administratīvajai rajona tiesai atbildētāja norāda, ka pieteikums ir nepamatots, pamatojoties uz Lēmumā minētajiem argumentiem. Papildus norāda, ka zaudējumu atlīdzība par dabas daudzveidības samazināšanu tiek noteikta jebkurā gadījumā, kad tiek cirsti ārpus meža augošie koki Rīgas pilsētas teritorijā, neatkarīgi no tā, vai tie tiek cirsti tiesiski, tas ir, pirms ciršanas saņemot atļauju, vai patvaļīgi, kā šajā gadījumā. Saskaņā ar Saistošo noteikumu 1.pielikumā noteikto zaudējumu atlīdzības apmēra noteikšanas formulu zaudējumu atlīdzība ir jāsamaksā arī patvaļīgas koku ciršanas

gadījumā.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 11.jūnija spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots šādi.

[4.1] Patvaļīgas koku ciršanas gadījumā, kā arī par tāda veida koku bojāšanu, kā rezultātā koks daļēji vai pilnībā ir zaudējis savu augtspēju, saskaņā ar Saistošo noteikumu 31.[1]punktu Komisijai ir imperatīvs pienākums noteikt zaudējumu atlīdzības apmēru Saistošo noteikumu 1.pielikumā noteiktajā apmērā, uzliekot pienākumu personai, kura veikusi patvaļīgu koku ciršanu vai koku bojāšanu, viena mēneša laikā no Komisijas lēmuma spēkā stāšanās dienas šo aprēķināto zaudējumu atlīdzību samaksāt. Ja nav noskaidrota persona, kura veikusi patvaļīgu koku ciršanu vai koku bojāšanu, Komisija uzliek pienākumu zemesgabala īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam samaksāt zaudējumu atlīdzību.

Tiesa uzskatījusi, ka no minētā izriet, ka zaudējumu atlīdzība par ārpus meža augošu koku ciršanu tiek noteikta neatkarīgi no tā, vai koki tiek cirsti tiesiski, pirms to ciršanas saņemot Komisijas saskaņojumu un koku ciršanas atļauju, vai patvaļīgi, tas ir, bez koku ciršanas atļaujas saņemšanas. Atšķirība starp zaudējumu atlīdzību abos gadījumos ir tikai nosakāmā zaudējumu atlīdzības apmērā. Proti, saskaņā ar Saistošo noteikumu 1.pielikumu patvaļīgas koka ciršanas gadījumā tiek pielietots korekcijas koeficients – K_{cx}, kas atkarībā no tā, kādā stāvoklī ir attiecīgais koks, var sasniegt zaudējumu atlīdzības pieaugumu 0,5 līdz pieckāršā apmērā (3.tabula).

Tā kā pieteicējai par patvaļīgo koku ciršanu ir piemērots koeficients, kas zaudējumu atlīdzības apmēru palielināja pieckārtīgi, lietā ir pārbaudāms, vai šāda koeficienta piemērošanai ir tiesisks pamats.

[4.2] Tiesa uzskatījusi, ka zaudējumu atlīdzināšana gan Meža likuma 8.panta, gan arī Saistošo noteikumu izpratnē aptver ne tikai zaudējumus, kas nodarīti videi, klasiskā zaudējumu izpratnē, bet zaudējumu atlīdzināšana ir tostarp instruments, kas vērsts uz nelabvēlīgo seku novēršanu.

Tiesa norādījusi, ka zaudējumu atlīdzība tiek noteikta nevis kā sods par prettiesisku darbību vai bezdarbību, bet gan par dabas daudzveidības samazināšanu.

Tiesa atzinusi, ka pašvaldības noteiktais koeficients „5" izskatāmajā lietā piemērots pamatoti, un tas ir samērīgs ar nodarīto zaudējumu.

[4.3] Tiesa atzinusi, ka pieteicējai noteiktais zaudējumu atlīdzināšanas apmērs (piemērotā formula ar konkrēto nocirsto koku (suga un stumbra caurmērs) un vietas (UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā iekļautais Rīgas vēsturiskais centrs) parametriem, kā arī korekcijas koeficientu K_{cx} par dabas daudzveidības samazināšanu patvaļīgas koku ciršanas rezultātā ir piemērots un aprēķināts pareizi, līdz ar to iestāde pamatoti uzlikusi pieteicējai pienākumu atlīdzināt zaudējumus par patvaļīgi nocirstajiem kokiem Ls 38 480 apmērā.

[5] Pieteicēja par Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 11.jūnija spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību, kas pamatota šādi.

[5.1] Saistošie noteikumi nepiešķir nozīmi tādiem tiesas minētajiem apsvērumiem kā kokos esošajam floras un faunas sugu kopumam un tam, vai koku ciršana nenodara kaitējumu citām dzīvām radībām. Apstāklis, ka nocirstā koka vietā nav iespējams „ielikt" tādas pašas sugas un stumbra caurmēra koku, ir pamats, kāpēc vispār zaudējumu atlīdzības pienākums koku ciršanas gadījumā ir paredzēts. Šis apstāklis nav atsevišķi attiecināms tikai uz patvaļīgu koku ciršanas gadījumu.

[5.2] Saskaņotas koku ciršanas gadījumā zaudējumu atlīdzība pieteicējai tiktu aprēķināta tāpat, tikai netiktu papildus piemērots koeficients „5" par patvaļīgu koku ciršanu. Līdz ar to arī saskaņotas koku ciršanas gadījumā tiktu ņemts vērā, ka koks ir augošs, tas atrodas UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā esošajā teritorijā, un jauna koka izaugšanai līdz tādam pašam stumbra caurmēram ir nepieciešams ilgs laiks. Izvērtējuma rezultātā saskaņā ar Saistošajiem noteikumiem aprēķināmā atlīdzība par dabas daudzveidības samazināšanu konkrētajā gadījumā būtu Ls 7696. Zaudējumu atlīdzības apmērs līdz Ls 38 480 ir pieaudzis vienīgi sakarā ar koku ciršanas patvaļīgo raksturu – sākotnēji aprēķināto summu pareizinot ar koeficientu „5".

[6] Ar Administratīvā apgabaltiesas 2014.gada 24.oktobra spriedumu pieteikums noraidīts.

Par minēto apgabaltiesas spriedumu pieteicēja iesniedza kasācijas sūdzību.

[7] Ar Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Augstākā tiesa) 2015.gada 15.aprīļa spriedumu Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 24.oktobra spriedums atcelts un lieta nodota jaunai izskatīšanai Administratīvajā apgabaltiesā.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 245. un 304.panta pirmo daļu lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[9] Novērtējusi lietā esošos pierādījumus, apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība ir pamatota, bet pieteikums ir noraidāms daļēji.

[10] Izskatāmajā lietā Augstākā tiesa spriedumā [7] veikusi tiesību normu interpretāciju, un secinājusi, ka Meža likuma 8.panta otrajā daļā ietvertais deleģējums nevar tikt interpretēts tādējādi, ka pašvaldībai ārpus zaudējumu atlīdzības par dabas daudzveidības samazināšanu aprēķināšanas būtu tiesības paredzēt arī sodu par patvaļīgi nocirstiem kokiem.

Likumdevējs par patvaļīgu koku ciršanu atkarībā no precīza prettiesiskās darbības sastāva paredzējis gan administratīvo atbildību (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 67.pantā), gan krimināltatbildību (Krimināllikuma 109.pantā). Ņemot vērā, ka likumdevējs pats likumos noteicis personu atbildību par patvaļīgu koku ciršanu, Augstākā tiesa secinājusi, ka pašvaldībai nevar tikt dots deleģējums paredzēt savos saistošajos noteikumos atbildību par tādām pašām darbībām, par kādām paredzēta atbildība minētajos likumos.

Augstākā tiesa atzina, ka tāda papildu koeficienta paredzēšana, kas tiek piemērots par patvaļīgu koku ciršanu, zaudējumu atlīdzinājumu šajā daļā pielīdzina sodam par prettiesisku rīcību. Pašvaldība ar šāda koeficienta paredzēšanu ir pārkāpusi doto deleģējumu noteikt zaudējumu atlīdzinājuma apmēru par dabas daudzveidības samazinājumu un rīkojusies *ultra vires*. Tādējādi Augstākā tiesa atzina Saistošos noteikumus daļā, kas pārsniedz doto deleģējumu, par neatbilstošiem Meža likuma 8.pantam.

[11] APL 350.panta pirmā daļa noteic, ka tiesību normu interpretācija (tulkojums), kas izteikta kasācijas instances tiesas spriedumā, ir obligāta tiesai, kura šo lietu izskata no jauna.

APL 104.panta trešā daļa paredz, ja tiesa atzīst, ka pašvaldību saistošie noteikumi neatbilst likumam, tā attiecīgo tiesību normu nepiemēro.

Ievērojot norādīto [10], apgabaltiesa atzīst, ka, tā kā Saistošie noteikumi daļā, kas pārsniedz doto deleģējumu, ir neatbilstoši augstāka spēka tiesību normai – Meža likuma 8.pantam, tad tie Lēmumā piemēroti nepareizi, proti, tiktāl, ciktāl to 1.pielikums paredz koeficienta K_{cx} izmantošanu dabas daudzveidībai nodarīto zaudējumu apmēra noteikšanā. Minētajā daļā Saistošie noteikumi saskaņā ar APL 104.panta trešo daļu nav piemērojami.

Ņemot vērā minēto, Lēmums ir prettiesisks tiktāl, ciktāl tajā piemērots koeficients K_{cx} dabas daudzveidībai nodarīto zaudējumu apmēra noteikšanā.

[12] Lai arī pieteicēja izteikusi lūgumu Lēmumu atcelt, tomēr nav pamatojusi, ka Lēmums kopumā ir nepareizs pēc būtības, un apelācijas sūdzībā pati norādījusi, ka pareizi aprēķināmā atlīdzība par dabas daudzveidības samazināšanu konkrētajā gadījumā ir Ls 7696.

Šādos apstākļos atbildētājai, atceļot Lēmumu daļā, ir izrietošs pienākums veikt pieteicējai pārrēķinu par dabas daudzveidības samazināšanu par patvaļīgi nocirstajiem kokiem Zemesgabalā.

[13] Pirmās instances tiesa nepareizi tulkojusi tiesību normas, tāpēc taisījusi nepamatotu spriedumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Daļēji apmierināt SIA „VG Beheer Latvia" pieteikumu.

Atcelt no pieņemšanas dienas Rīgas domes 2011.gada 16.septembra lēmumu Nr.1-43/RD-11-3078-nd tiktāl, ciktāl tajā piemērots koeficients K_{cx} dabas daudzveidībai nodarīto zaudējumu apmēra noteikšanā.

Uzlikt pienākumu Rīgas pilsētas pašvaldībai atlīdzināt SIA „VG Beheer Latvia" tās samaksāto valsts nodevu 85 *euro* 37 centu (astoņdesmit pieci *euro* 37 centi) apmērā.

Spriedumu viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente L.Vīnkalna
Tiesneses A.Kovaļevska
K.Krastiņa